

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Волинський національний університет
імені Лесі Українки
Географічний факультет
Кафедра економічної та соціальної географії**

Алла Потапова

ОСНОВИ ЕКОНОМІКИ

Навчальний посібник

Луцьк – 2023

УДК 33(075.3)

П 64

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Волинського національного університету імені Лесі Українки (протокол № 2 від 25 жовтня 2023 р.).

Рецензент: **Міщенко Олена Віталіївна** – кандидат географічних наук, доцент кафедри фізичної географії Волинського національного університету імені Лесі Українки

П 64

Потапова А. Г. Основи економіки. Навчальний посібник. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2023. 70 с.

Містить практичні роботи з освітнього компонента «Основи економіки», методичні рекомендації для виконання окремих завдань, питання для перевірки і контролю знань та організації самостійної роботи здобувачів освіти.

Рекомендовано здобувачам освіти першого бакалаврського рівня вищої освіти, галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія), освітньої програми Середня освіта. Географія. Економіка.

УДК 33(075.3)

Потапова А. Г., 2023

© Волинський

національний університет
імені Лесі Українки, 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	5
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ ЕКОНОМІКИ	8
Практична робота № 1. Об'єкт та мета економічних досліджень.....	8
Практична робота № 2. Потреби та споживчі блага.....	10
Практична робота № 3. Виробництво. Фактори виробництва.....	12
Практична робота № 4. Моделі ринкової, планової та змішаної економіки.....	14
Практична робота № 5. Попит, пропозиція, ринкова ціна.....	16
Практична робота № 6. Гроші: їх функції та види.....	19
Практична робота № 7. Ринкова структура: особливості різних ринків.....	21
Практична робота № 8. Доходи у ринковій економіці.....	23
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА ТА ЇЇ РЕГУЛЮВАННЯ	26
Практична робота № 9. Структура економіки.....	26
Практична робота № 10. Валовий внутрішній продукт та інші макроекономічні показники.....	28
Практична робота № 11. Безробіття як наслідок порушення загальної економічної рівноваги.....	30
Практична робота № 12. Інфляція як наслідок порушення загальної економічної рівноваги.....	32
Практична робота № 13. Регулювання національної економіки.....	34
Практична робота № 14. Податки та державний бюджет	36
Практична робота № 15. Грошове регулювання економіки.....	38
Практична робота № 16. Світове господарство та основні закономірності розвитку світової економіки.....	40
Глосарій.....	43
Питання для підготовки до екзамену.....	50

Тестування поточного і підсумкового рівня знань здобувачів освіти.....	54
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	65

ВСТУП

Загальною метою освітнього компонента «Основи економіки» є формування системи знань про загальні основи функціонування і розвитку економічних систем та моделі поведінки в них господарюючих суб'єктів, оволодіння методикою викладання освітнього компонента в школі.

Основними завданнями вивчення освітнього компонента є: формування системи знань про економічну поведінку суб'єктів економіки в умовах обмежених виробничих ресурсів і безмежних потреб у суспільстві; набуття ринково-економічного мислення студентів; з'ясування ролі економічних знань у процесі реалізації економічної політики та економічному регулюванні, засвоєнні розуміння тих ринкових перетворень, що відбуваються у національній та світовій економіці; вироблення вміння самостійно здійснювати аналіз економічних процесів; вивчити зміст та структуру шкільної економічної освіти, підручників; забезпечити засвоєння теоретичних засад методики викладання економіки; навчити аналізувати шкільні підручники та інші засоби навчання і доцільність застосування дидактичних інструментів; проектувати зміст навчання, різні види пізнавальної діяльності учнів і способи їх включення у процес навчання; забезпечити оволодіння навичками організації навчально-пізнавальної діяльності учнів на уроці та коригування в процесі ведення уроку; виробити вміння користуватися методичним апаратом викладання економіки, забезпечити опанування елементами педагогічних технологій та теоретичних знань з економіки.

У результаті вивчення освітнього компонента здобувачі освіти мають здобути наступні практичні навички та уміння:

Загальні компетентності: здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, до застосування знань у практичних ситуаціях; знання й розуміння предметної області та професійної діяльності; здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, до комунікації іноземною мовою за предметною спеціальністю; здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук, аналіз та обробку інформації з різних джерел, ефективно використовувати цифрові ресурси та технології в освітньому процесі; здатність діяти автономно, приймати обґрунтовані рішення у професійній діяльності і відповідати за їх виконання, діяти відповідально і свідомо на основі чинного законодавства та етичних міркувань (мотивів); здатність до міжособистісної взаємодії та роботи у команді у сфері професійної діяльності, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня; здатність реалізувати свої права і обов'язки

як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні; здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та значення у розвитку суспільства, техніки і технологій.

Фахові, предметні компетентності: здатність перенесення системи наукових знань у професійну діяльність та в площину навчального предмету; здатність забезпечувати навчання учнів державною мовою; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички в області предметної спеціальності; здатність здійснювати цілепокладання, планування та проєктування процесів навчання і виховання учнів з урахуванням їх вікових та індивідуальних особливостей, освітніх потреб і можливостей; добирати та застосовувати ефективні методики й технології навчання, виховання і розвитку учнів; здатність формувати і розвивати в учнів ключові та предметні компетентності засобами навчального предмету та інтегрованого навчання; формувати в них ціннісне ставлення, розвивати критичне мислення; здатність усвідомлювати сутність взаємозв'язків між природним середовищем і людиною, розуміти та пояснювати стратегію сталого розвитку людства; здатність доцільно і критично використовувати географічні та економічні поняття, концепції, парадигми, теорії, ідеї, принципи для пояснення письмовими, усними та візуальними засобами географічних явищ і соціально-економічних процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, державному, локальному); здатність пояснювати закономірності територіальної організації суспільного виробництва, просторових процесів і форм організації життя людей; здатність встановлювати роль і місце України у сучасному світі в контексті географічних та економічних чинників її розвитку, аналізувати й пояснювати особливості геопросторової організації природи, населення і господарства України та регіону; здатність відтворювати основні теорії та закони економіки, оцінювати нові відомості й інтерпретації в контексті формування в учнів системних економічних знань, компетентності підприємливості та фінансової грамотності.

Результатом вивчення освітнього компонента «Основи економіки» є: демонструє вміння навчати учнів державною мовою; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички засобами навчального предмету та інтегрованого навчання; вибирає відповідні форми та методи виховання учнів на уроках і в позакласній роботі; аналізує динаміку

особистісного розвитку учнів, визначає ефективні шляхи їх мотивації до саморозвитку та спрямування на прогрес і досягнення з урахуванням здібностей та інтересів кожного з них; демонструє знання основ фундаментальних і прикладних наук (відповідно до предметної спеціальності), оперує базовими категоріями та поняттями предметної області спеціальності; генерує обґрунтовані думки в галузі професійних знань як для фахівців, так і для широкого загалу державною та іноземною мовами; застосовує сучасні інформаційно-комунікаційні та цифрові технології у професійній діяльності; демонструє володіння сучасними технологіями пошуку наукової інформації для самоосвіти та застосування її у професійній діяльності; виявляє навички роботи в команді, адаптації та дії у новій ситуації, пояснює необхідність забезпечення рівних можливостей і дотримання гендерного паритету у професійній діяльності; аналізує власну педагогічну діяльність та її результати, здійснює об'єктивну самооцінку і самокорекцію своїх професійних якостей; демонструє знання основних положень нормативно-правових документів щодо професійної діяльності, обґрунтовує необхідність використання інструментів демократичної правової держави у професійній та громадській діяльності та прийняття рішень на засадах поваги до прав і свобод людини в Україні; знає та розуміє основні концепції, парадигми, теорії та загальну структуру географії, економіки предмет їх дослідження, місце і зв'язки в системі наук, етапи історії розвитку географічної та економічної науки; застосовує базовий поняттєвий, термінологічний, концептуальний апарат географії, економіки, теоретичні й емпіричні досягнення на рівні, що дозволяє інтерпретувати природно-географічні та суспільно-географічні, економічні явища і процеси, пов'язувати й порівнювати різні погляди на проблемні питання сучасної географії, економіки; розуміє глобальні суспільно-географічні процеси, вміє складати характеристики населення світу, секторів і галузей світового господарства; знає, розуміє і демонструє здатність реалізовувати теоретичні й методичні засади навчання географії, економіки, підприємництва та фінансової грамотності для виконання освітньої програми закладів загальної середньої освіти; добирає міжпредметні зв'язки шкільних курсів географії з метою формування в учнів природничо-наукової компетентності відповідно до вимог Державних стандартів загальної середньої освіти з освітньої галузі «Природознавство»; володіє методикою навчання пропедевтичного інтегрованого курсу «Пізнаємо природу»; курсів з економіки, «Підприємництва та фінансової грамотності» на рівні базової середньої освіти.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ ЕКОНОМІКИ

Практична робота № 1

Тема: Об'єкт та мета економічних досліджень

Мета: дослідити теоретико-прикладні аспекти щодо поняття «економічна наука»; зміни уявлення про предмет цієї науки, видатних економістів різних часів; суб'єктів економічних відносин.

Хід заняття

I. Опрацювання змісту теми за планом

1. Економіка – об'єкт економічного дослідження.
2. Класики економічної науки.
3. Суб'єкти економічних відносин.
4. Засоби економічної науки.
5. Зв'язок економічної науки з іншими науками..

II. Виконання практичних завдань

ЗАВДАННЯ № 1. Використовуючи лекційний матеріал та додаткову літературу заповніть таблицю 1.1. Поясніть чим зумовлено різне визначення предмету економічної науки.

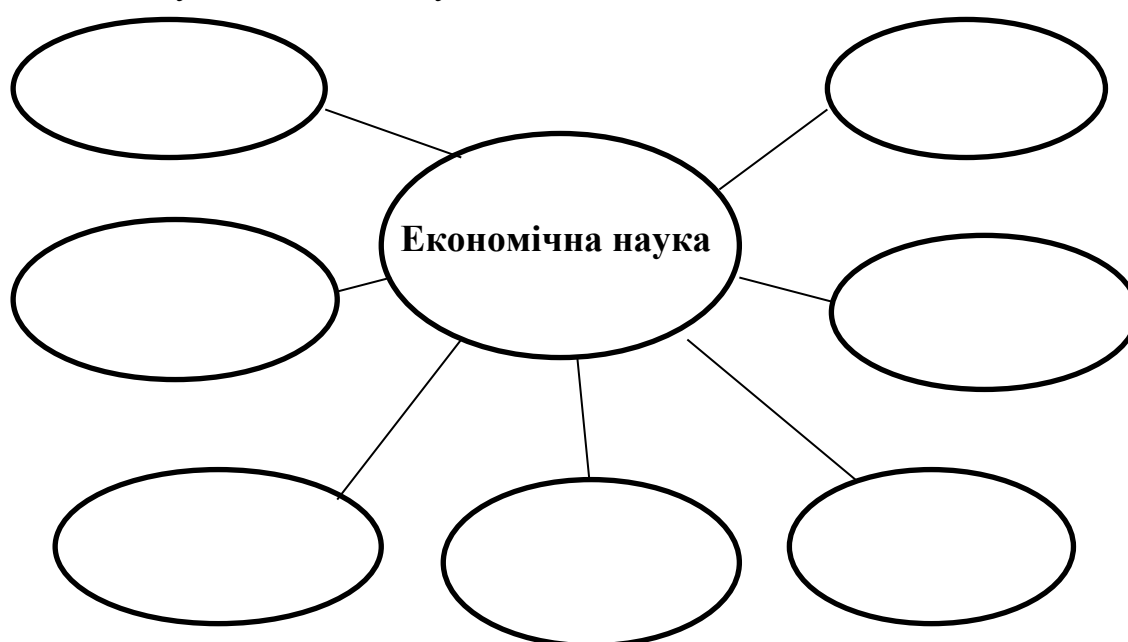
Таблиця 1.1

Видатні економісти та їх теоретичні погляди

Видатні економісти	Рік народження	Теоретичні погляди щодо економіки

ЗАВДАННЯ № 2. Визначте, в яких випадках члени вашої родини ставали суб'єктами економічних відносин. У які відносини (виробництво, обмін, розподіл, споживання) вступали члени вашої родини?

ЗАВДАННЯ № 3. Використовуючи набуті знання, зобразіть зв'язки економічної науки з іншими науками.

ЗАВДАННЯ № 4. Визначте зв'язки, які існують між вашим улюбленим предметом і економічною наукою.

III. Студент повинен знати і вміти пояснити терміни

- економічна наука;
- виробництво;
- обмін;
- розподіл;
- споживання;
- предмет економіки;
- покупці;
- продавці.

Література для опрацювання: 1, 20, 21.

Практична робота № 2

Тема: Потреби та споживчі блага

Мета: дослідити теоретико-прикладні аспекти щодо понять «потреби» та «споживчі блага», розкрити їх сутність.

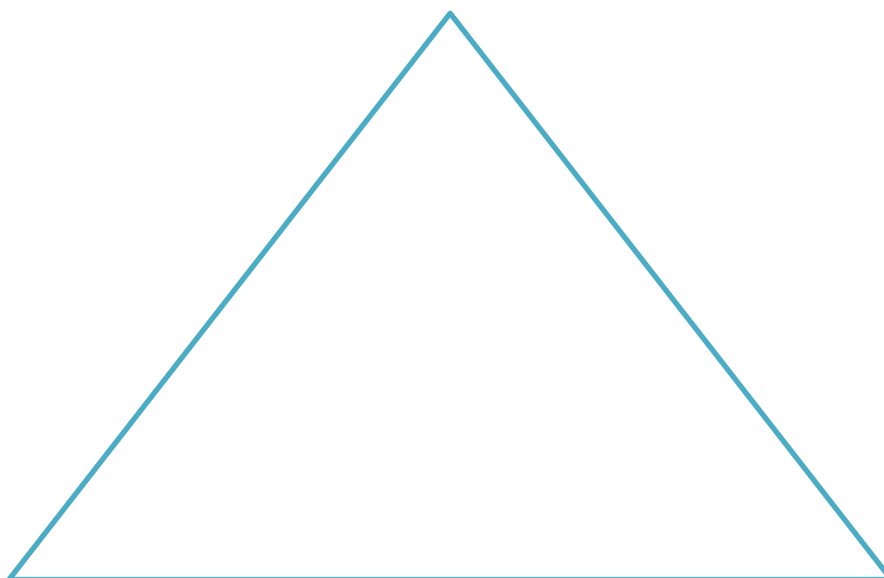
Хід заняття

I. Опрацювання змісту теми за планом

1. Потреби.
2. Споживче благо.

II. Виконання практичних завдань

ЗАВДАННЯ № 1. Відповідно класифікації потреб побудуйте свою піраміду потреб за Маслоу.

ЗАВДАННЯ № 2. Побудуйте графік, використовуючи дані таблиці

2.1. Яка залежність зображена на графіку – пряма чи зворотна?

Таблиця 2.1

Кількість товару	Оцінка споживача
1	15
2	12
3	10
4	9

ЗАВДАННЯ № 3. Розрахуйте структуру споживання двох споживачів за їх щомісячними витратами (табл. 2.2). Дохід першого становить 1500 грн. на місяць, другого – 7000 грн. Чим пояснити суттєві відмінності у структурі споживання? Які потреби передусім задовольняються за низького рівня доходів?

Таблиця 2.2

Напрямок витрат	Перший споживач	Другий споживач
Хліб, картопля, овочі	900	1400
М'ясо, жири	75	1400
Одяг	75	2100
Оплата комунальних послуг	375	1050
Витрати на розваги	30	700
Ліки, вітаміни	45	350

III. Здобувач освіти повинен знати і вміти пояснити терміни

- потреби;
- товари;
- споживчі блага;
- структура споживання;
- дефіцит;
- інфляція.

Література для опрацювання: 1, 2, 3, 20.

Практична робота № 3

Тема: Виробництво. Фактори виробництва

Мета: дослідити зміст виробництва, його структуру; зміст факторів (ресурсів) виробництва.

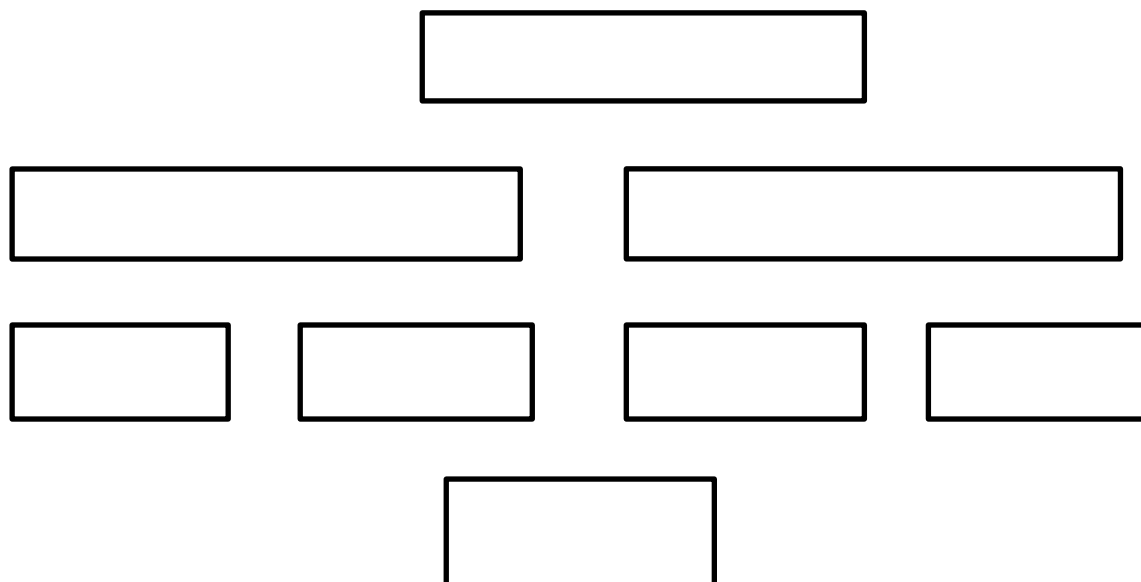
Хід заняття

I. Опрацювання змісту теми за планом

1. Загальні характеристики виробництва та його зміст.
2. Технологічні способи виробництва.
3. Організаційні форми виробництва.
4. Структура виробництва.
5. Фактори (ресурси) виробництва.
6. Продукт та ефективність виробництва.
7. Взаємозв'язок основних виробничих процесів – виробництва, споживання та розподілу.

II. Виконання практичних завдань

ЗАВДАННЯ № 1. Користуючись лекційним матеріалом, складіть схему виробництва.

ЗАВДАННЯ № 2. Користуючись статистичними даними працездатного населення України за галузями економіки у 2012 і 2021 рр.,

розрахуйте відсоток зайнятості у кожній із галузей та визначте, які зміни у структурі зайнятості відбулися продовж проміжку 2012–2021 рр.

Галузі	2012 р.		2021 р.	
	Кількість осіб, млн.	%	Кількість осіб, млн.	%
Промисловість	3,2		2,3	
Сільське, лісове та рибне господарство	3,3		2,7	
Будівництво	0,8		0,7	
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	1,2		1,0	
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	4,2		3,6	
Фінансова та страхова діяльність	0,3		0,2	
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	1,2		0,9	
Освіта	1,6		1,2	
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	1,0		0,9	
Інші види економічної діяльності	0,4		0,4	
Усього				

ЗАВДАННЯ № 3. Побудуйте кругові діаграми, використовуючи статистичні дані завдання 2. Зробіть висновки.

III. Здобувач освіти повинен знати і вміти пояснити терміни

- виробництво;
- фактори виробництва;
- праця;
- напрями виробництва;
- земля;
- капітал.

Література для опрацювання: 1, 2, 4, 21.

Практична робота № 4

Тема: Моделі ринкової, планової та змішаної економіки

Мета: дослідити особливості кругообігу та принципи ринкової економіки, головні засади сучасної соціально орієнтованої ринкової економіки.

Хід заняття

I. Опрацювання змісту теми за планом

1. Економічний кругообіг.
2. Особливості та принципи ринкової економіки.
3. Моделі ринкової економіки.
4. Кругообіг, особливості та принципи планової (командної) економіки.
5. Перехід від планової до ринкової економіки.
6. Змішана економіка.

II. Виконання практичних завдань

ЗАВДАННЯ № 1. Користуючись лекційним матеріалом, заповніть таблицю 4.1 Зробіть висновки.

Таблиця 4.1

Переваги та недоліків ринкової та планової економічних систем

Економічні системи	Переваги (можливості)	Недоліки (обмеження)
Ринкова	1. 2. 3.	1. 2. 3.
Планова (командна)	1. 2. 3.	1. 2. 3.

ЗАВДАННЯ № 2. Поясніть якими засобами можливо боротися з «чорним» ринком? Назвіть причини «чорного» ринку.

ЗАВДАННЯ № 3. У 2021 році в Україні налічувалося 350873 підприємств, більшість з яких малі підприємства. Усі підприємства за формами власності розподілялися так: 30953 – приватні, 462 – комунальні, 835 – державні, 163 – іноземні підприємства, 155 – фермерські господарства, 2064 – дочірні підприємства, 3489 – акціонерні товариства. Заповніть таблицю 4.2 і зробіть висновки.

Таблиця 4.2

Кількість підприємств Україна на 2021 р.

Види підприємств	Кількість підприємств, одиниць	Частка від загальної кількості, %

III. Здобувач освіти повинен знати і вміти пояснити терміни

- ринкова економіка;
- змішана економіка;
- продукти;
- планова економіка;
- ресурси;
- доходи.

Література для опрацювання: 1, 2, 3, 21.

Практична робота № 5

Тема: Попит, пропозиція, ринкова ціна

Мета: дослідити особливості формування попиту і пропозиції на ринку товарів.

Хід заняття

I. Опрацювання змісту теми за планом

1. Основні чинники ринкової ціни.
2. Ринковий попит та ринкова пропозиція.
3. Нецінові чинники ринкового попиту та пропозиції.
4. Ціна ринкової рівноваги.
5. Роль ціни рівноваги попиту та пропозиції.
6. Приклади неринкового ціноутворення.

II. Виконання практичних завдань

ЗАВДАННЯ № 1. Користуючись таблицею 5.1, заповніть 4 стовпчик і зробіть висновки. Як зміниться таблиця, якщо:

- зросте добробут громадян;
- знизяться ціни на овочі та молочні вироби;
- на споживчому ринку України у великій кількості з'являться традиційні продукти інших країн за відносно низькими цінами?

Таблиця 5.1

Споживання продовольства населення України за основними групами, кг на особу на рік

Основні групи	Рациональна норма (розрахунки МОЗ)	Фактичне споживання у 2020 р.	Індикатор достатності споживання, %
Хліб та хлібопродукти	101	96,6	
М'ясо та м'ясопродукти	80	53,8	
Молоко і молокопродукти	380	201,9	
Риба і рибопродукти	20	12,4	
Яйця, шт	290	278	
Овочі	161	164	
Фрукти, ягоди та горіхи	90	56,5	
Картопля	124	134	
Цукор	38	27,8	
Олія	13	12,3	

ЗАВДАННЯ № 2. На основі даних таблиці 5.2 побудуйте графік і визначте ціну ринкової рівноваги. Що може вплинути на ціну коли вона: вища, ніж ціна ринкової рівноваги; нижча, ніж ця ціна?

Таблиця 5.2

Ціна товару, грн.	Величина пропозиції за місяць, кг	Величина попиту за місяць, кг	Надлишок пропозиції (+), нестача пропозиції (-) щодо попиту, кг
250	32	10	
200	30	15	
150	25	25	
100	15	40	
50	0	60	

ЗАВДАННЯ № 3. Розрахуйте ціну ринкової рівноваги, якщо: функція попиту на товар описується рівнянням $Q^D=8-2,5P$, а функція пропозиції – $Q^S=5 + 2P$.

Ціну ринкової рівноваги можна обчислити за формулами, якщо нам відомі функції ринкового попиту ($Q^D = a-bP$) та пропозиції ($Q^S = -c+dP$). Логіка виведення формули є такою:

$$\text{умова рівноваги: } Q^D = Q^S \Rightarrow a-bP = -c+dP \Rightarrow P^e = \frac{a+c}{b+d},$$

де P^e – ціна ринкової рівноваги, за якої попит і пропозиція співпадають.

ЗАВДАННЯ № 4. За даними таблиці 5.3 розрахуйте показник еластичності (гнучкості) попиту за ціною та за «тестом доходів виробника».

1. Показник еластичності попиту за ціною розраховується за формулою:

$$E = \left| \frac{\% \Delta \text{попиту}}{\% \Delta \text{ціни}} \right|$$

Якщо одержано показник, що перевищує 1, то така еластичність вважається високою. Якщо показник має менше 1, то така еластичність називається низькою.

2. За «тестом доходів виробника». Висновок про еластичність попиту за ціною роблять на основі співставлення того доходу, який мав би отримати продавець продукції за різних цін. Якщо за умови зниження ціни дохід виробника зростає, то попит вважається еластичним. Якщо зі зменшенням ціни зменшується і дохід, то попит вважається нееластичним.

Таблиця 5.3

Ціна товару	Обсяг попиту	Можливий дохід виробника
15	135	2025
12	225	2700
9	300	2700
6	375	2250

III. Здобувач освіти повинен знати і вміти пояснити терміни

- попит;
- пропозиція;
- ціна;
- товар;
- крива індивідуального попиту;
- крива індивідуальної пропозиції;
- ціна ринкової рівноваги.

Література для опрацювання: 20, 21.

Практична робота № 6

Тема: Гроші: їх функції та види

Мета: дослідити функції грошей в економіці; їх форми. Оцінити грошову масу (пропозицію грошей).

Хід заняття

I. Опрацювання змісту теми за планом

1. Перехід від натурального до товарного господарства та виникнення грошей.

2. Економічний зміст та функції грошей.

3. Види грошей.

4. Грошова маса.

II. Виконання практичних завдань

ЗАВДАННЯ № 1. Використовуючи лекційний матеріал виділіть особливості натурального та товарного господарства й заповніть таблицю 6.1. Зробіть висновки.

Таблиця 6.1

Особливості натурального та товарного господарства

Критерії (ознаки), за якими виділяються особливості	Натуральне господарство	Товарне господарство
<i>Вирішення основних проблем економіки «Що, як і для кого виробляти?»</i>		
<i>Характер економічних відносин у процесі виробництва</i>		
<i>Характер праці</i>		

ЗАВДАННЯ № 2. Назвіть функції, які виконують гроші. Наведіть конкретні приклади.

ЗАВДАННЯ № 3. Використовуючи лекційний матеріал та додаткову літературу, заповніть таблицю 6.2.

Таблиця 6.2

Види грошей

Види	Історичний період виникнення	Гроші в Україні

III. Здобувач освіти повинен знати і вміти пояснити терміни

- натуральне господарство;
- гроші;
- засіб платежу;
- засіб нагромадження;
- паперові гроші;
- векселі;
- банківські рахунки;
- товарне господарство;
- засіб обігу;
- міра вартості;
- монети;
- чеки;
- кредитні картки;
- міжнародні гроші.

Література для опрацювання: 1, 2, 3, 4.

Практична робота № 7

Тема: Ринкова структура: особливості різних ринків

Мета: дослідити ринки землі, праці, капіталу, інформації. З'ясувати як формуються ціни товарів та що впливає на рівень доходів власників ресурсів у ринковій економіці.

Хід заняття

I. Опрацювання змісту теми за планом

1. Структура ринку країни за об'єктами купівлі-продажу.
2. Ринок готових товарів.
3. Організація гуртової (оптової) торгівлі.
4. Організація роздрібною торгівлі.
5. Ціни товарів на ринку готової продукції.
6. Ринок виробничих ресурсів.
7. Ринок землі.
8. Ринок праці.
9. Ринок капіталів.
10. Ринок інформації.

II. Виконання практичних завдань

ЗАВДАННЯ № 1. Визначте роздрібну ціну, за якою товар продаватиметься кінцевому споживачу, за таких умов. Партія товарів у 1000 одиниць придбана у виробника гуртовим торговцем за 120000 грн. Витрати гуртового торговця на реалізацію цієї партії склали 20000 грн., а його прибуток дорівнює 20 % від витрат. Роздрібний торговець придбав для продажу 100 одиниць товару. Його витрати на реалізацію склали 1500 грн., а прибуток, як і у гуртового торговця, становить 20 % від витрат.

Використовуйте формулу: $P_{\text{роздр}} = P_{\text{підпр}} + C_{\text{гурт}} + Pr_{\text{гурт}} + C_{\text{розд}} + Pr_{\text{роздр}}$, де $P_{\text{підпр}}$ – оптова ціна підприємства, $C_{\text{гурт}}$ – витрати на реалізацію гуртового торговця, $C_{\text{розд}}$ – витрати на реалізацію роздрібного торговця, $Pr_{\text{гурт}}$ – прибуток гуртового торговця, $Pr_{\text{роздр}}$ – прибуток роздрібного торговця.

ЗАВДАННЯ № 2. Визначте позичковий процент, якщо кредитор надав позичку у 4500 грн. на рік за умови повернення 5200 грн.

Використовуйте формулу: $i = \frac{B}{K} * 100 \%$, де B – сума, сплачена за користування грошима, K – сума позичених грошей.

ЗАВДАННЯ № 3. Яким буде ринковий курс акції, якщо її номінальна вартість становить 600 грн., річний дивіденд – 30 %, а банківський процент – 15 %?

Використовуйте формулу: Курс акції = $\frac{\text{Дивідент}}{i} * 100 \%$, де i – банківський процент.

ЗАВДАННЯ № 4. Розрахуйте, яку ренту мав одержувати власник з ділянки землі, проданої за 12000 грн., якщо банківський відсоток становить 14 %.

Використовуйте формулу: $P_l = \frac{R}{i} * 100 \%$, де P_l – ціна землі, R – рента, i – відсоток (процент), або відносний дохід на гроші, покладені до банку.

ЗАВДАННЯ № 5. Скількох працівників найматиме підприємець, якщо їх зарплата дорівнює 1500 грн., перший працівник створює дохід у 2500 грн., другий – у 1500 грн., а третій – у 1000 грн.?

Використовуйте формулу: $MPL = W$, де MPL – граничний дохід, створений додатковим працівником, найнятим на роботу, W – заробітна плата.

III. Здобувач освіти повинен знати і вміти пояснити терміни

– ринок землі;	– ринок праці;
– ринок капіталів;	– ринок цінних паперів;
– ринок інформації;	– рента.

Література для опрацювання: 20, 21.

Практична робота № 8

Тема: Доходи у ринковій економіці

Мета: дослідити види доходів у ринковій економіці. Навчитися розраховувати величину економічної ренти, визначити заробіток працівників, розрахувати ставку відсотка облігацій, відсоткову ставку за депозитами тощо.

Хід заняття

I. Опрацювання змісту теми за планом

1. Загальні підходи до визначення доходів у ринковій економіці.
2. Земельна рента як дохід власника землі.
3. Рівень зарплати та організація оплати праці.
4. Рівень ставки відсотка.

II. Виконання практичних завдань

ЗАВДАННЯ № 1. Визначте величину економічної ренти, якщо при однакових витратах орендар кращої земельної ділянки має виручку від реалізації у 12500, а гіршої – 11000 грошових одиниць.

Як має змінитися величина економічної ренти при:

- а) зменшенні ціни одиниці продукції;
- б) зростанні урожайності культур, які вирощують на ділянках.

ЗАВДАННЯ № 2. Визначити заробіток працівника за місяць, якщо при його нарахуванні буда використана відрядна форма та система

індивідуального стимулювання. За трудовим договором, одиниця створеної продукції оцінюється у 250 грн. та передбачається премія за економію матеріалів у розмірі 8 % від вартості кожної одиниці створеного продукту. За місяць було створено 23 одиниці продукції і виконано умову економії матеріалів.

ЗАВДАННЯ № 3. Якою була ставка відсотка за облігацію у 3000 грн., термін викупу якої складав 5 років? За весь цей час власник облігації отримав річний дохід у 1500 грн.

Використовуйте формулу: $i_B = \frac{I_B}{P_B} * 100$ %, де i_B – ставка відсоткового доходу за облігацією, I_B – річні виплати, P_B – ціна облігації.

ЗАВДАННЯ № 4. Власник грошей може їх використати двома способами. При першому способі він отримає дохід у 1200 грн. через 3 роки, а у другому – 1000 грн. через 2 роки. Умови кожного із цих способів є такими, що для обох може бути використана ставка дисконтування у 10 %. Які чинники можуть змінювати ставку дисконтування?

Використовуйте формулу: $PV_1 = \frac{FV_1}{(1+i_D)^t}$, де PV_1 – теперішня вартість доходів, FV_1 – доходи отримані в майбутньому, t – тривалість проєкту, i_D – способи.

ЗАВДАННЯ № 5. У 2022 році середня ставка відсотка за депозитами в українських банках становила 10 %. Депозити в комерційних банках разом з нарахованими відсотками, за даними НБУ, досягли 1220 млрд. грн. Розрахуйте, який сумарний дохід одержали громадяни, які поклали свої гроші на депозит.

III. Здобувач освіти повинен знати і вміти пояснити терміни

– доходи;	– земельна рента;
– комерційна рента;	– економічна рента;
– заробітна плата;	– форми заробітної плати;
– відсоток;	– ставка відсотка;
– акції;	– облігації;
– дисконтування;	– банківський депозит;
– відсоток інфляції;	– середня ставка відсотка.

Література для опрацювання: 20, 21.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА ТА ЇЇ РЕГУЛЮВАННЯ

Практична робота № 9

Тема: Структура економіки

Мета: дослідити особливості попиту і пропозиції на макроекономічному рівні. З'ясувати чому економіка розвивається циклічно та якими бувають цикли.

Хід заняття

I. Опрацювання змісту теми за планом

1. Національне багатство як матеріальна основа національної економіки.
2. Цілісність національної економіки.
3. Відповідність сукупних доходів та сукупних витрат.
4. Циклічність як форма руху національної економіки.
5. Середні та довгі економічні цикли.

II. Виконання практичних завдань

ЗАВДАННЯ № 1. Держава вилучила через податки 30 % доходів домогосподарств. На скільки зменшаться сукупні споживчі витрати домогосподарств? Поясніть вашу відповідь.

ЗАВДАННЯ № 2. Розгляньте такі ситуації і дайте відповіді на них. Що буде із сукупним попитом, якщо: а) після оподаткування підприємцям залишиться менша частка прибутків; б) зросте загальний рівень доходів домашніх господарств?

ЗАВДАННЯ № 3. Розгляньте такі ситуації і дайте відповіді на них. Як зміниться сукупна пропозиція, якщо: а) зростуть ціни на енергоносії; б) уряд країни стимулюватиме підприємців, які здійснюють інвестиції і створюють нові робочі місця?

ЗАВДАННЯ № 4. Розрахуйте середні річні темпи економічного зростання для двох країн за 9-ти річний період та поясніть, як змінювалася загальна ситуація в економіці, використавши дані таблиці 9.1. Побудуйте графік.

Таблиця 9.1

Процентна зміна реального ВВП (у % до попереднього року)

Роки Країни	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Середні річні темпи
А	2,6	3,4	2,9	2,4	3,1	2,0	1,9	2,0	2,3	
Б	3,9	-6,1	-4,8	-1,2	2,1	5,7	4,9	4,9	5,0	

III. Здобувач освіти повинен знати і вміти пояснити терміни

- сукупні доходи;
- сукупні витрати;
- сукупний попит;
- сукупна пропозиція;
- середні цикли;
- довгі цикли.

Література для опрацювання: 1, 20, 21.

Практична робота № 10

Тема: Валовий внутрішній продукт та інші макроекономічні показники

Мета: навчитися розраховувати ВВП і ВНД. Дослідити структуру ВВП.

Хід заняття

I. Опрацювання змісту теми за планом

1. Система національних рахунків, валовий внутрішній продукт та інші показники національного виробництва.

2. Використання ВВП у міжнародних порівняннях.

3. Номінальний та реальний ВВП.

II. Виконання практичних завдань

ЗАВДАННЯ № 1. Визначте ВНД за такими даними. Доходи громадян країни за кордоном становили 600 одиниць, а іноземців у країні 700. Валовий прибуток, змішаний дохід = 1000, зарплата найманих працівників = 2500, податки баз субсидій = 400.

Використовуйте формули: $VНД = ВВП + NY$ та $ВВП = W + \text{Валовий прибуток, змішаний дохід} + (\text{Податки} - \text{Субсидії})$, де W – зарплата найманих працівників, NY – чисті факторні доходи, які є різницею між доходами, одержаними з-за кордону у вигляді виплачених громадянам заробітних плат, прибутків, відсотків на капітал тощо, та подібними доходами, сплаченими в національній економіці іноземцям.

ЗАВДАННЯ № 2. Визначте темп економічного зростання за такими даними. Номінальний ВВП у поточному та попередньому році був, відповідно, 1120 та 1000. Індекс цін поточного року становить 1,07.

Використовуйте формулу: $t_Y = \frac{Y - Y_1}{Y_1} * 100 \%$, де t_Y – темп економічного зростання, Y – ВВП певного року, Y_{-1} – ВВП попереднього року.

ЗАВДАННЯ № 3. ВВП країни становив 4862 грошові одиниці, споживчі витрати – 3226, інвестиції – 865, державні витрати – 935. Чому дорівнював чистий експорт? Якою була його частка у ВВП?

Використовуйте формулу: $ВВП = C + I + G + NX$.

ЗАВДАННЯ № 4. ВВП країни складав 1112. Яку частку ВВП у відсотках становили споживчі витрати, якщо сумарна величина державних витрат, інвестицій і чистого експорту дорівнювала 524?

ЗАВДАННЯ № 5. Номінальний ВВП країни, за даними міжнародної організації, становив у 2021 році 191250 млн. \$, а дефлятор ВВП 2021 до 2020 року дорівнював 1,06. Розрахуйте реальний ВВП. У цінах якого року він буде визначатися?

Використовуйте формулу: Дефл. ВВП = $\frac{ВВП^н}{ВВП^г}$

III. Здобувач освіти повинен знати і вміти пояснити терміни

– валовий внутрішній продукт;	– ВВП за доходами;
– валовий національний дохід;	– ВВП за витратами;
– ВВП за сумою доданих вартостей;	– номінальні показники;
– реальні показники;	– реальний ВВП;
– номінальний ВВП;	– сукупні витрати.

Література для опрацювання: 1, 20, 21.

Практична робота № 11

Тема: Безробіття як наслідок порушення загальної економічної рівноваги

Мета: визначати рівень безробіття. Дослідити причини виникнення безробіття.

Хід заняття

I. Опрацювання змісту теми за планом

1. Основні характеристики національного ринку праці та безробіття.
2. Рівень безробіття та його основні види.
3. Чинники виникнення безробіття.
4. Наслідки безробіття для економіки та дії уряду з обмеження безробіття.

II. Виконання практичних завдань

ЗАВДАННЯ № 1. Нехай кількість зайнятих в економіці становить 20500 тис. осіб, а безробітних – 1820 осіб. Розрахуйте рівень безробіття. Відомо, що рівень безробіття при такому самому рівні працездатних у країні досяг 9,8 %. Якою стала кількість безробітних за нових умов?

Використовуйте формулу: $u' = \frac{U}{L} * 100 \%$, де U – економічно активне населення, L – безробітні.

ЗАВДАННЯ № 2. Яке безробіття (циклічне, структурне чи фрикційне) може виникнути у кожній з наведених ситуацій:

- відбулося закриття шахт у зв'язку зі скороченням видобутку;
- ускладнена процедура працевлаштування на новому місці;
- погіршився загальний стан економіки і розпочалося скорочення виробництва;

– у сільському господарстві запроваджуються технології, які ґрунтуються на комплексній механізації праці.

Відповіді обґрунтуйте.

ЗАВДАННЯ № 3. Скориставшись даними завдання 1, визначте, який відсоток ВВП втратила економіка у першому році, якщо відомо, що природний рівень безробіття становить 5,3 %, $\gamma = 2,5$.

Використовуйте формулу: $\Delta u = \gamma * (u' - u^*)$, де γ – коефіцієнт Оукена, $(u' - u^*)$ – перевищення фактичним безробіттям природного рівня.

III. Здобувач освіти повинен знати і вміти пояснити терміни

– безробіття;	– закон Оукена;
– зайняті;	– робоча сила;
– економічно активне населення;	– рівень безробіття;
– фрикційне безробіття;	– структурне безробіття;
– циклічне безробіття;	– природне безробіття;
– повна зайнятість;	– циклічне безробіття;
– мінімальна зарплата;	– прожитковий мінімум.

Література для опрацювання: 1, 14, 15, 20, 21.

Практична робота № 12

Тема: Інфляція як макроекономічне явище

Мета: дослідити якими показниками вимірюється інфляція; що може її спричинити.

Хід заняття

I. Опрацювання змісту теми за планом

1. Економічний зміст і вимірювання інфляції.
2. Види інфляції за причинами виникнення.
3. Наслідки інфляції для національної економіки та антиінфляційні заходи уряду.
4. Зв'язок між інфляцією та безробіттям.

II. Виконання практичних завдань

ЗАВДАННЯ № 1. Розрахуйте ціну споживчого кошика та індекс споживчих цін за такими умовними даними:

– споживчий кошик складається з чотирьох товарів, і обсяги їх споживання є такими: товар А – 10 од., товар В – 2,5 од., товар С – 50 од., товар D – 7 од.

– ціни чотирьох товарів у базовому та поточному році були відповідно такими: товар А – 50 і 55 грн., товар В – 10 і 8 грн., товар С – 20 і 24 грн., товар D – 8 і 8 грн. Зробіть висновок.

Використовуйте формулу: Загальна формула для розрахунку індексу споживчих цін: $P = \frac{\sum_{i=1}^n q_{i0} * p_{i1}}{\sum_{i=1}^n q_{i0} * p_{i0}}$, де $\sum_{i=1}^n q_{i0} * p_{i1}$ – ціна споживчого кошика у поточному році, $\sum_{i=1}^n q_{i0} * p_{i0}$ – ціна споживчого кошика у базовому році.

ЗАВДАННЯ № 2. Визначте темп інфляції за такими даними: ціна споживчого кошика поточного року становить 560 одиниць, а попереднього – 520.

Використовуйте формулу: $\pi = P * 100 \% - 100 \%$, де π – річний темп інфляції.

ЗАВДАННЯ № 3. Розрахуйте, яким став темп інфляції в економіці, за рівнянням кривої Філіпса, якщо безробіття скоротилося на 1,5 відсоткових пункти, початкова інфляція становила 5,3 %, а коефіцієнт еластичності змін інфляції за змінами безробіття становить 2,2.

Використовуйте формулу: $\pi - \pi^ = -\beta * (u' - u^*)$, де β – коефіцієнт залежності змін темпу інфляції від змін рівня безробіття.*

III. Здобувач освіти повинен знати і вміти пояснити терміни

– інфляція;	– помірна інфляція;
– індекс споживчих цін;	– споживчий кошик;
– галопуюча інфляція;	– гіперінфляція;
– індексація;	– крива Філіпса;
– стагфляція;	– інфляція витрат.

Література для опрацювання: 1, 14, 15, 20, 21.

Практична робота № 13

Тема: Регулювання національної економіки

Мета: дослідити як уряд підтримує ринкову конкуренцію.

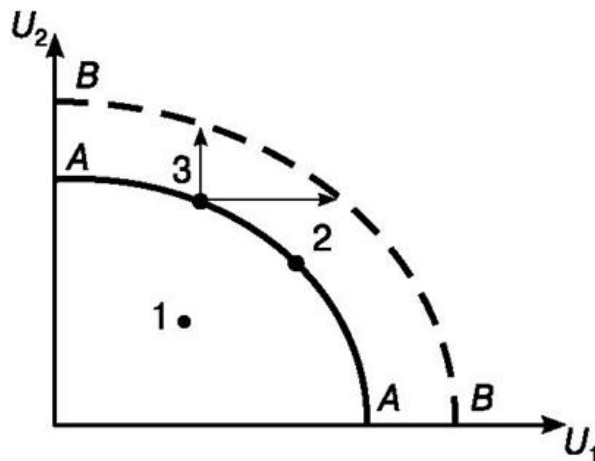
Хід заняття

I. Опрацювання змісту теми за планом

1. Ефективність ринкової економіки та невдачі (обмеження) ринку.
2. Діяльність уряду в зв'язку зі згортанням конкуренції.
3. Діяльність уряду в зв'язку з екстерналіями.
4. Суспільні (громадські) блага та діяльність уряду.
5. Розподіл доходів у суспільстві, соціальна рівність та діяльність уряду.
6. Уряд у системі економічного кругообігу.
7. Невдачі (обмеження) уряду.

II. Виконання практичних завдань

ЗАВДАННЯ № 1. Використавши криву можливих корисностей, визначте результат посилення невдач (обмежень) уряду. Зробіть відповідні зміни на графіку та поясніть їх економічний зміст.

ЗАВДАННЯ № 2. Які вигоди у вигляді додаткового випуску товарів при обмеженні урядом монополії матиме суспільство, якщо відомо таке. Граничні витрати = 2. Функція граничної виручки (MR) описується рівнянням: $Q = 5 - 1,5P$, а функція попиту – рівнянням $Q = 7 - 1,2P$.

ЗАВДАННЯ № 3. Розрахуйте коефіцієнт диференціації доходів громадян країни та визначте, що має робити уряд – сприяти зменшенню чи збільшенню диференціації доходів. Валовий національний продукт = 1400 одиниць. Дохід усього населення країни без найбагатшої групи, становить 700 одиниць. Дохід найбіднішої групи населення 50 одиниць.

Використовуйте формулу: $k_d = \frac{\text{Дохід групи 10 \% найбагатших членів суспільства}}{\text{Дохід групи 10 \% найбідніших членів суспільства}}$.

III. Здобувач освіти повинен знати і вміти пояснити терміни

– ефективність ринку;	– «Парето-ефективності»;
– обмеження (невдачі) ринку;	– монополія;
– природна монополія;	– екстерналії;
– негативні екстерналії;	– позитивні екстерналії;
– суспільне благо;	– приватне благо.

Література для опрацювання: 1, 14, 15, 20, 21.

Практична робота № 14

Тема: Податки та державний бюджет

Мета: дослідити податкову систему та структуру державного бюджету країни. Дізнатися якими бувають податки та чому виникає дефіцит бюджету та державний борг.

Хід заняття

I. Опрацювання змісту теми за планом

1. Фінансова політика уряду та регулювання національної економіки.
2. Податки.
3. Податкова система країни.
4. Використання фінансових інструментів для стимулювання (стримування) економіки.
5. Доцільна межа податкового навантаження.
6. Державний бюджет.
7. Дефіцит державного бюджету та державний борг.

II. Виконання практичних завдань

ЗАВДАННЯ № 1. Використовуючи матеріал лекції та додаткову літературу, заповніть таблицю 14.1, відобразивши у ній усі податки.

Таблиця 14.1

Вид податку	Суб'єкт оподаткування	Об'єкт оподаткування	Можливі податкові ставки	Як може застосовуватися для стимулювання (стримування) економіки

ЗАВДАННЯ № 2. Визначте обсяг інвестицій підприємця з власного прибутку до та після зменшення ставки оподаткування з 25 % до 19 %. Обсяг одержаного підприємцем прибутку становить 30 одиниць. Зв'язок між інвестиціями (I) та прибутком після оподаткування (Pr_N) описується рівнянням $I = 1,4 + s' Pr_N$ (s' – схильність до заощаджень, що становить 0,12). Зробіть висновки.

ЗАВДАННЯ № 3. Визначте обсяг ВВП, за якого бюджет буде зведено з нульовим сальдо ($T^* = G^*$), якщо рівняння доходів бюджету $T^* = 15 + 0,2Y$, а рівняння видатків $G^* = 85 + 0,15Y$ (Y – обсяг ВВП). Яким (профіцитним чи дефіцитним) буде державний бюджет за обсягу ВВП у 180 одиниць?

III. Здобувач освіти повинен знати і вміти пояснити терміни

– фінансова політика;	– податки;
– податкові пільги;	– податкова система країни;
– суб'єкт оподаткування;	– об'єкт оподаткування;
– прибутковий податок;	– податок на додану вартість;
– державний бюджет;	– податкова ставка;
– капітальні знижки;	– податковий кредит;
– соціальні знижки;	– прискорена амортизація.

Література для опрацювання: 1, 14, 15, 20, 21.

Практична робота № 15

Тема: Грошове регулювання економіки

Мета: дослідити ринок грошей та залежність попиту і пропозиції на цьому ринку.

Хід заняття

I. Опрацювання змісту теми за планом

1. Грошова (монетарна) політика уряду та регулювання національної економіки.
2. Стійкість національних грошей.
3. Попит на гроші та пропозиція грошей.
4. Грошовий мультиплікатор.
5. Банківська система країни.
6. Наслідки регулювання економіки грошовими інструментами.
7. Грошова сфера та грошове регулювання української економіки.

II. Виконання практичних завдань

ЗАВДАННЯ № 1. Визначте, якими мали бути депозити, якщо при нормі обов'язкового банківського резервування у 15 % в резервах знаходилося 12 млн. грошових одиниць.

Використовуйте формули: $M = \frac{1}{rr}$, $rr = \frac{R}{Dep}$, де R – обсяг банківських резервів, Dep – величина депозитів, rr – норма резервування комерційних банків.

ЗАВДАННЯ № 2. Як має змінитися грошова база, щоб при значенні грошового мультиплікатора 2,5 грошова пропозиція збільшилася на 150 млн. грн.

Використовуйте формулу: $m_H = \frac{\Delta M^S}{\Delta H}$, де m_H – грошовий мультиплікатор, або мультиплікатор грошової бази, ΔM^S – зміна грошової пропозиції, ΔH – зміна грошової бази.

ЗАВДАННЯ № 3. Відповідність попиту на гроші та пропозиції грошей означає рівновагу грошового ринку. Розгляньте рис. 15.1 і проаналізуйте його.

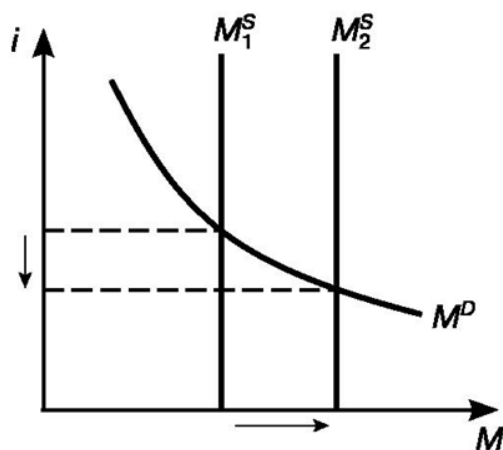

Рис. 15.1. Рівновага грошового ринку

III. Здобувач освіти повинен знати і вміти пояснити терміни

– грошова політика;	– емісія грошей;
– облікова ставка процента;	– депозитні гроші;
– стійкість національних грошей;	– таргетування;
– попит на гроші;	– пропозиція грошей;
– грошовий мультиплікатор;	– норма обов'язкових резервів;
– банківська система;	– кредитний бум.

Література для опрацювання: 1, 14, 15, 20, 21.

Практична робота № 16

Тема: Світове господарство та основні закономірності розвитку світової економіки

Мета: дослідити як формувалось світове господарство.

Хід заняття

I. Опрацювання змісту теми за планом

1. Світове господарство.
2. Місце української економіки у світовому господарстві.
3. Глобалізація: економічні причини та наслідки.
4. Переваги та обмеження глобалізації.

II. Виконання практичних завдань

ЗАВДАННЯ № 1. Визначте спільні риси та відмінності двох явищ – економічної інтеграції та глобалізації. Поясніть чи можливе існування світового господарства без інтеграції національних економік. Заповніть таблицю 16.1.

Таблиця 16.1

Спільні та відмінні риси економічної інтеграції та глобалізації

Явища	Спільні риси	Відмінності
Економічна інтеграція		
Глобалізація		

ЗАВДАННЯ № 2. Зробіть розрахунки двох показників за часткою експорту у ВВП (k_{EX}) та часткою імпорту у ВВП (k_{IM}) $k_{EX} = \frac{E_x}{Y}$ та $k_{IM} = \frac{I_m}{Y}$ за українськими даними за останні п'ять років. Сформулюйте тенденцію, яка вимальовується. Спробуйте пояснити її причини. Заповніть таблицю 16.2.

**Структура ВВП України за кінцевим використанням
за 2017–2021 рр., млн. грн.**

	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.
ВВП	2982920	3558706	3974564	4194102	5459574
Експорт	1430230 /	1608890 /	1636416 /	1637399 /	2224704 /
Імпорт	-1618749 /	-1914893 /	-1947599 /	-1681526 /	-2286067 /

ЗАВДАННЯ № 3. Позначте на контурній карті світу країни, що входять до інтеграційних об'єднань. Які людські та природні ресурси цих країн?

III. Здобувач освіти повинен знати і вміти пояснити терміни

- світове господарство;
- країни «золотого мільярда»;
- експорт;
- зона вільної торгівлі;
- спільний ринок;
- повна інтеграція;
- глобалізація;
- міжнародний поділ праці;
- економічна інтеграція;
- імпорт;
- митний союз;
- економічний союз;
- офшорні зони;
- мегаекономіка.

Література для опрацювання: 1, 14, 15, 20, 21.

ГЛОСАРІЙ

Акциз – податок на споживання, що стягується у момент придбання певного товару і передбачає фактичне вилучення частини доходу споживача.

Акція – вид цінних паперів, що являє собою свідоцтво про власність на визначену частку статутного (складеного) капіталу акціонерного товариства і надає її власнику (акціонеру) певні права, зокрема: право на участь в управлінні товариством, право на частину прибутку товариства у випадку його розподілу (дивіденд), а у випадку ліквідації – на частину залишкової вартості підприємства.

Акціонерне товариство – один з різновидів господарських товариств. Акціонерним товариством визнається комерційна організація, статутний капітал якої розділений на визначене число акцій, що засвідчують права та обов'язки учасників товариства (акціонерів). Акціонерні товариства створюються в формі публічних або приватних товариств.

Амортизація – кошти, нагромаджені підприємцями для відшкодування зношених засобів виробництва.

Банківські рахунки – це своєрідний засіб відображення та контролю за станом і рухом коштів (деPOSITIV) власника грошей, який передав їх у банк.

Біржа – «гаманець, калита», звідси також бурса) – організований торговельний майданчик, на якому відбувається гуртова торгівля товарами або цінними паперами у вигляді стандартизованих біржових угод. На біржі укладаються угоди по біржових товарах, в результаті чого утворюється динаміка ціни тільки під впливом ринкового попиту та пропозиції, що дає змогу орієнтуватися учасникам ринку та прогнозувати хід торгів в майбутньому.

Вартість – оцінена у грошовій формі цінність товару, яка з'являється в результаті ринкової взаємодії, тобто в результаті взаємодії попиту і пропозиції на ринку.

Відсоток – ціна фінансового ринку і водночас дохід власника грошових коштів, наданих у користування іншим економічним суб'єктам.

Вексель – письмове зобов'язання боржника сплатити визначену суму грошей у визначений термін.

Виробництво в економічному сенсі – спосіб поєднання виробничих ресурсів – землі, праці, капіталу (матеріальних засобів виробництва) – та їх узгодженого, цілеспрямованого використання.

Власність – матеріальне чи інтелектуальне майно, яке перебуває у володінні особи.

Глобалізація – це суттєве посилення взаємної залежності країн при зростанні масштабів міжнародної торгівлі товарами, надання послуг, міжнародних фінансових потоків, руху робочої сили та науково-технічного співробітництва.

Депресія – фаза, в якій відбувається призупинення спаду виробництва, але зберігається високий рівень безробіття, низькі ціни та дорогий кредит.

Державні закупівлі – це видатки уряду на придбання речей та послуг за кошти державного бюджету.

Державний бюджет – це головний фінансовий документ країни, у якому відображені джерела державних ресурсів (доходи) та напрямки їх використання (видатки).

Дисконтування – це приведення майбутньої вартості доходів, що можуть бути одержані через різний час і при різних ризиках, до співставної величини – теперішньої вартості доходу.

Економічні коливання – чергування економічних підйомів і спадів, швидкого і менш швидкого зростання.

Економічна інтеграція – зближення і об'єднання національних економік.

Економічна система – спосіб організації економічного життя суспільства.

Екстерналії – це зовнішні ефекти для, так званих, третіх осіб.

Емісія грошей – випуск додаткових грошей центральним банком країни, що безпосередньо збільшує грошову базу.

Ефективність – це співвідношення між результатами виробничої діяльності та витратами ресурсів.

Загальна рівновага – це досягнення певних співвідношень (пропорцій) між економічними величинами (змінними).

Заробітна плата – дохід найманих працівників.

Індивід, Індивідуум – окремий організм, який існує самостійно, зокрема людина, особа, одиничний представник роду людського.

Інфляція – це макроекономічне явище, зовнішнім проявом якого є зростання загального рівня цін, а внутрішньою причиною – порушення відповідності між сукупним попитом та сукупним пропонуванням.

Капітал – засоби та предмети праці.

Капітал (матеріальний або фізичний) як фактор виробництва – засоби виробництва, що належать підприємцям або іншим власникам і використовуються в процесі створення речей і послуг.

Когнетарії – люди, які обслуговують комп'ютери та автомати.

Конкуренція – змагання за можливість повніше реалізувати власний інтерес.

Кредитна картка – розрахунковий засіб, який найчастіше видається банками своїм клієнтам.

Логістика – це теорія, яка допомагає управляти рухом товарів від виробника до кінцевого споживача.

Міжнародні гроші – це гроші, створені міжнародними організаціями для здійснення розрахунків між країнами.

Мінімальна заробітна плата – це та межа у відшкодуванні послуг праці, нижче якої підприємець не має права платити працівникові за будь-якої продуктивності праці.

Мито – податок на товари, що імпортуються.

Невдачі (обмеження) уряду – це прояв хибної реакції уряду на невдачі ринку з огляду на існуючі суспільні потреби.

Обмін в економічному сенсі – відносини, завдяки яким речі та послуги рухаються від виробників до споживачів.

Обсяг попиту – це кількість товару, що може бути придбана за кожного значення ціни у певний період часу.

Обсяг пропозиції – це кількість товару, що може бути продана за кожного значення ціни у певний період часу.

Операції з валютними резервами – це продаж (купівля) іноземної валюти інших країн з валютних резервів центрального банку.

Офшорні зони – це території або, навіть, цілі держави, в межах яких капітали інших країн отримують податкові пільги та можливість здійснювати різні фінансові операції у будь-якій валюті.

Піднесення – фаза, у якій перевищується рівень докризового виробництва, відбувається стрімке зростання цін, доходів домогосподарств і прибутків підприємців на тлі загострення конкуренції за виробничі ресурси.

Податки – обов'язкові відрахування, які держава отримує з економічних суб'єктів у бюджет.

Податкова пільга – це перевага, що надається окремим платникам податків.

Податкова ставка – це співвідношення між вилученою у вигляді податку частиною доходу та загальною величиною доходу (майна), що оподатковується.

Податковий кредит – зменшення суми оподатковуваного прибутку на величину інвестицій в інновації та видатків на науково-дослідні та конструкторські розробки.

Пожвавлення – фаза зростання виробництва і зайнятості до рівня, з якого розпочався спад, що зумовлюється масовим оновленням основного капіталу і має наслідком поступове зростання доходів і цін.

Позика – передача активів у грошовій або натуральній формі на певний обумовлений час.

Попит як явище – це певна множина значень цін та кількостей товарів, які цим цінам відповідають, та відображають готовність придбати товар.

Потреба – це прояв необхідності певних речей, бажання володіти ними, відчуття нестачі, якщо це бажання лишається незадоволеним.

Предмети праці – об'єкти цілеспрямованої діяльності людини: речовини природи у первісному або частково обробленому (напівфабрикати) вигляді.

Прибуток – дохід підприємців.

Прискорена амортизація – швидше, ніж звичайне, відтворення технічно досконалішого обладнання та устаткування шляхом включення його вартості у витрати впродовж коротшого часу.

Пропозиція як явище – це певна множина значень цін та кількостей товарів, які цим цінам відповідають, та відображають готовність виробити і продати товар.

Процент – дохід власників фінансового капіталу.

Рівноважна ціна – ціна, за якої обсяг пропозиції відповідає обсягу попиту.

Рівноважна ціна ринку землі – це результат взаємодії попиту на землю та пропозиції землі.

Рента – дохід власників землі.

Розподіл в економічному сенсі – це формування доходів підприємця чи робітника, службовця чи власника земельної ділянки, банкіра чи держави.

Світове господарство – це система взаємопов'язаних національних економік, між якими сформувалися міцні і тривалі економічні відносини.

Соціальні знижки – зменшення оподаткованого прибутку підприємства на величину витрат, що забезпечують здійснення соціальних програм.

Соціальні трансферти – це різні види допомоги у грошовій або речовій формі, яку отримують громадяни країни.

Соціальний капітал – це відносини між учасниками процесу виробництва, які ґрунтуються на довірі та співробітництві, передбачають створення можливостей вільного доступу до освіти і культури усім громадянам.

Соціальні стосунки або суспільні стосунки – різні взаємодії та зв'язки між окремими людьми або групами людей, які встановлюються в процесі їхньої спільної практичної та духовної діяльності.

Спад – фаза перевиробництва, що виявляється у неможливості реалізувати весь створений продукт, у скороченні виробництва та зайнятості при низьких цінах та дорогому кредиті.

Споживання – використання доходів і реалізація тих корисностей, що їх мають речі та послуги.

Споживче благо – речі та послуги, що мають корисність.

Споживчий кошик – це фіксований набір речей і послуг, що береться до уваги при визначенні зміни загального рівня цін.

Статутний капітал, статутний фонд – капітал акціонерного товариства, що утворюється з суми номінальної вартості всіх розміщених акцій товариства.

Суб'єкт права – це особа, організація чи специфічні соціальні утворення(наприклад держава) за якими право визнає здатність бути носіями суб'єктивних прав і юридичних обов'язків.

Сукупна пропозиція – це виявлена усіма виробниками країни здатність створювати національний продукт.

Сукупний попит – це виявлена домашніми господарствами, підприємцями, інвесторами, державою та закордонними споживачами готовність придбати створений у національній економіці продукт.

Сукупними називаються доходи та витрати, попит та пропозиція, що стосуються не окремих економічних суб'єктів, а усієї економіки.

Товар – це продукт праці, призначений не для власного споживання, а для обміну.

Ціна – фундаментальна економічна категорія, яка означає кількість грошей, за яку продавець згоден продати, а покупець готовий купити одиницю товару (певної цінності, в т. ч. нематеріальної, наприклад, знання).

Цінні папери – документи, які засвідчують зобов'язальні відносини між особою, яка їх видала, та особою, яка є їхнім власником. Документ вважається цінним папером якщо відповідно до законодавства він може бути самостійним об'єктом прав.

Чек – наказ (розпорядження) власника банківського рахунка перерахувати певну суму на користь пред'явника чека.

Юридична особа – організація, суб'єкт права, здатний від свого імені набувати майнових і особистих немайнових прав і нести обов'язки та самостійно брати участь у правовідносинах, бути позивачем та відповідачем у суді.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Економіка – об'єкт економічного дослідження.
2. Класики економічної науки.
3. Суб'єкти економічних відносин.
4. Засоби економічної науки.
5. Зв'язок економічної науки з іншими науками.
6. Потреби.
7. Споживче благо.
8. Загальні характеристики виробництва та його зміст.
9. Технологічні способи виробництва.
10. Організаційні форми виробництва.
11. Структура виробництва.
12. Фактори (ресурси) виробництва.
13. Продукт та ефективність виробництва.
14. Взаємозв'язок основних виробничих процесів – виробництва, споживання та розподілу.
15. Економічний кругообіг.
16. Особливості та принципи ринкової економіки.
17. Моделі ринкової економіки.
18. Кругообіг, особливості та принципи планової (командної) економіки.
19. Перехід від планової до ринкової економіки.
20. Змішана економіка.
21. Основні чинники ринкової ціни.
22. Ринковий попит.
23. Ринкова пропозиція.
24. Нецінові чинники ринкового попиту та пропозиції.
25. Ціна ринкової рівноваги.
26. Роль ціни рівноваги попиту та пропозиції.

27. Приклади неринкового ціноутворення.
28. Перехід від натурального до товарного господарства та виникнення грошей.
29. Економічний зміст та функції грошей.
30. Види грошей.
31. Грошова маса.
32. Структура ринку країни за об'єктами купівлі-продажу.
33. Ринок готових товарів.
34. Організація гуртової (оптової) торгівлі.
35. Організація роздрібною торгівлі.
36. Ціни товарів на ринку готової продукції.
37. Ринок виробничих ресурсів.
38. Ринок землі.
39. Ринок праці.
40. Ринок капіталів.
41. Ринок інформації.
42. Національне багатство як матеріальна основа національної економіки.
43. Цілісність національної економіки.
44. Відповідність сукупних доходів та сукупних витрат.
45. Відповідність сукупного попиту та сукупної пропозиції.
46. Циклічність як форма руху національної економіки.
47. Середні та довгі економічні цикли.
48. Система національних рахунків, валовий внутрішній продукт та інші показники національного виробництва.
49. Використання ВВП у міжнародних порівняннях.
50. Номінальний та реальний ВВП.
51. Основні характеристики національного ринку праці та безробіття.
52. Рівень безробіття та його основні види.
53. Чинники виникнення безробіття.

54. Наслідки безробіття для економіки та дії уряду з обмеження безробіття.

55. Економічний зміст і вимірювання інфляції.

54. Види інфляції за причинами виникнення.

55. Наслідки інфляції для національної економіки та антиінфляційні заходи уряду.

56. Зв'язок між інфляцією та безробіттям.

57. Ефективність ринкової економіки та невдачі (обмеження) ринку.

58. Діяльність уряду в зв'язку зі згортанням конкуренції.

59. Діяльність уряду в зв'язку з екстерналіями.

60. Суспільні (громадські) блага та діяльність уряду.

61. Розподіл доходів у суспільстві, соціальна рівність та діяльність уряду.

62. Уряд у системі економічного кругообігу.

63. Невдачі (обмеження) уряду.

64. Фінансова політика уряду та регулювання національної економіки.

65. Податки.

66. Податкова система країни.

67. Використання фінансових інструментів для стимулювання (стримування) економіки.

68. Доцільна межа податкового навантаження.

69. Державний бюджет.

70. Дефіцит державного бюджету та державний борг.

71. Грошова (монетарна) політика уряду та регулювання національної економіки.

72. Стійкість національних грошей.

73. Попит на гроші та пропозиція грошей.

74. Грошовий мультиплікатор.

75. Банківська система країни.

76. Наслідки регулювання економіки грошовими інструментами.
77. Грошова сфера та грошове регулювання української економіки.
78. Світове господарство.
79. Місце української економіки у світовому господарстві.
80. Глобалізація: економічні причини та наслідки.
81. Переваги та обмеження глобалізації.

ТЕСТУВАННЯ ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО РІВНЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

1. Економіка – це:
 - забезпечення найповнішого задоволення потреб людини;
 - розподіл обмежених ресурсів для задоволення потреб;
 - розподіл створених у суспільстві благ і споживання;
 - сфера життя суспільства, яка охоплює виробництво продуктів і послуг, обмін ними, розподіл створених у суспільстві благ і споживання.
2. Виробництво в економічному сенсі – це:
 - спосіб поєднання виробничих ресурсів та їх узгодженого, цілеспрямованого використання;
 - спосіб поєднання різних сфер і галузей, видів виробництва, що ґрунтується на суспільному поділі праці;
 - рух, який здійснюється за допомогою грошей.
3. Обмін в економічному сенсі – це:
 - відносини, завдяки яким речі та послуги рухаються від виробників до споживачів;
 - рух за допомогою грошей;
 - рух різних сфер і галузей, видів виробництва.
4. Розподіл в економічному сенсі – це:
 - формування доходів підприємця чи робітника, службовця чи власника земельної ділянки, банкіра чи держави;
 - формування доходів;
 - рух за допомогою грошей.
5. Споживання в економічному сенсі – це:
 - використання доходів і реалізація тих корисностей, що їх мають речі та послуги;
 - спосіб поєднання виробничих ресурсів та їх узгодженого, цілеспрямованого використання;

– формування доходів підприємця чи робітника, службовця чи власника земельної ділянки, банкіра чи держави.

6. Вставте пропущене слово.

Класик економічної теорії ... відзначав, що економічна наука досліджує причини зростання продуктивності суспільної праці, природний порядок розподілу продукту між різними класами і групами людей у суспільстві, сутність капіталу та способи його нагромадження.

7. Вставте пропущене слово.

Джон Мілль вважав, що предметом економічної науки є

8. Вставте пропущені слова.

Альфред Маршалл акцентував, що економічне дослідження має зосереджуватися на вивченні зв'язку та на ринках окремих товарів і закономірностей формування цін.

9. Що вивчає економічна наука?

– використання людьми обмежених виробничих ресурсів для створення різних товарів і про розподіл їх між членами суспільства з метою споживання;

– спосіб виробництва і відповідні йому відносини виробництва й обміну;

– сутність багатства, його виробництво й розподіл, чинники, що зумовлюють процвітання або занепад суспільства.

10. Виробництво – це:

– основа життя і розвитку будь-якого суспільства;

– взаємодія людини з природою;

– сукупність відносин між людьми.

11. Вставте пропущене слово

Результатом виробництва є

12. Чи вірне твердження?

Продукт, який є результатом виробництва, можна класифікувати за видами (сферами) економічної діяльності та за призначенням.

13. Чи вірне твердження?

Виробництво у будь-якому суспільстві здійснюється заради споживання.

14. Чи вірне твердження?

Розподіл передбачає формування первинних доходів – пенсії, стипендії, допомоги з безробіття, інші доходи.

15. Конкуренція – це:

- економічна свобода;
- можливість повніше реалізувати власний інтерес;
- механізм раціонального розподілу ресурсів між окремими галузями

та виробництвами.

16. Вставте пропущене слово.

Прикладом ліберальної ринкової економіки є економіка

17. Вставте пропущене слово.

Прикладом соціально орієнтованої ринкової економіки є економіка

.....

18. Вставте пропущене слово.

Прикладом країни з демократичним соціалізмом ринкового типу є

.....

19. «Чорний» ринок існує у:

- плановій (командній) економіці;
- ринковій економіці;
- змішаній економіці;

20. Чи вірне твердження?

Прихильники теорії трудової вартості пояснювали ціну як прояв корисності продукту або послуги для тих, хто їх споживає.

21. Чи вірне твердження?

Головними чинниками у формуванні ринкової ціни є попит і пропозиція.

22. Ринковий попити – це:

- попит усіх споживачів певного товару;
- сума індивідуальних попитів;
- попит окремого споживача на певний товар.

23. Вставте пропущене слово.

Чим вища ціна на товар, тим менший обсяг попиту покупців, і, навпаки, чим менша ціна, тим він більший. Цю залежність називають законом

24. Ринкова пропозиція – це:

- пропозиція усіх виробників певного товару;
- сума індивідуальних пропозицій;
- пропозиція окремого виробника (продавця) певного товару.

25. Чи вірне твердження?

Причиною зміщення кривої попиту праворуч або ліворуч можуть бути зміни цін інших товарів, доходів покупців, їхніх смаків та уподобань щодо нашого товару, очікувань покупців.

26. Ціна, за якої обсяг пропозиції відповідає обсягу попиту називається:

- рівноважною;
- ціною рівноваги попиту та пропозиції;
- ціною товару.

27. Чи вірне твердження?

Гроші виникають при переході від товарного до натурального господарства.

28. Гроші – це:

- певний запас засобів (активів), які забезпечують здійснення різноманітних економічних угод;
- загальний еквівалент, через який вимірюється вартість усіх товарів і послуг;
- сукупність функцій, які вони виконують.

29. Об'єктами купівлі-продажу на ринку готових товарів є:

- предмети споживання та засоби виробництва;
- земля, праця, капітал (фінансові ресурси) та інформація;
- інвестиційні товари.

30. Оптова ціна підприємства є складником:

- ціни промисловості;
- роздрібною торгівлі;

31. Суб'єктами ринку праці є:

- наймані працівники;
- підприємці;
- держава;
- ринок праці.

32. Матеріальною основою функціонування економіки як цілого є:

- національне багатство країни;
- виробництво;
- попит та пропозиція.

33. Під потенціалом економіки розуміють її здатність:

- створювати національний продукт для задоволення потреб власних громадян;
- здатність конкурувати з економіками інших країн на зовнішніх ринках;
- певного запасу засобів (активів), які забезпечують здійснення різноманітних економічних угод.

34. Вставте пропущене слово.

У структурі національного багатства будь-якої країни світу виокремлюють ... основні елементи (складники).

35. Чи вірне твердження?

Елементами світового національного багатства є людський, природний та фізичний капітал.

36. Цілісність національної економіки – це явище, про існування якого свідчить:

- загальна економічна рівновага;
- стійке економічне зростання;
- здатність конкурувати з економіками інших країн на зовнішніх ринках.

37. Загальна рівновага – це:

- досягнення певних співвідношень між економічними величинами;
- створення національного продукту для задоволення суспільства;
- здатність конкурувати з економіками інших країн на зовнішніх ринках.

38. Сукупними називаються доходи та витрати, попит та пропозиція, що стосуються:

- окремих економічних суб'єктів;
- усієї економіки;
- суспільства.

39. Вставте пропущене слово.

Якщо Сукупні доходи < Сукупні витрати, то виникає продукту.

40. Вставте пропущене слово.

Якщо Сукупні доходи > Сукупні витрати, то виникає продукту.

41. Чи вірне твердження?

В національній економіці взаємодіють такі макроекономічні суб'єкти: домашні господарства; підприємці; держава; іноземні споживачі вітчизняного експорту та іноземні виробники імпортованої продукції.

42. Елементами сукупних доходів в національній економіці є:

- заробітна плата;
- рента;
- процент;
- прибуток;
- амортизація;
- попит;

– пропозиція.

43. Елементами сукупних витрат у національній економіці стають:

– споживчі витрати домашніх господарств;

– витрати на державні закупівлі товарів та послуг;

– інвестиційні витрати підприємців у відновлення та нагромадження капіталу;

– витрати, пов'язані з торгівлею (експортом та імпортом) на зовнішніх ринках;

– попит;

– пропозиція.

44. Чи вірне твердження?

Сукупна пропозиція – це виявлена домашніми господарствами, підприємцями, інвесторами, державою та закордонними споживачами готовність придбати створений у національній економіці продукт.

45. Чи вірне твердження?

Сукупний попит – це виявлена усіма виробниками країни здатність створювати національний продукт.

46. Сукупні витрати:

– охоплюють витрати усіх чотирьох макроекономічних суб'єктів – домогосподарств, підприємців, держави та закордонних споживачів;

– визначають сукупний попит;

– готовність купувати продукт;

– пропозиція.

47. Чи вірне твердження?

Сукупна пропозиція визначає рівень сукупних доходів власників ресурсів, адже лише за умови використання ресурсів та створення продукту можуть бути одержані доходи.

48. Економічні коливання – це:

– чергування економічних підйомів і спадів;

– скорочення абсолютних обсягів ВВП;

– середній річний приріст ВВП.

49. Депресія – це:

– фаза, в якій відбувається призупинення спаду виробництва, але зберігається високий рівень безробіття, низькі ціни та дорогий кредит;

– фаза перевиробництва, що виявляється у неможливості реалізувати весь створений продукт, у скороченні виробництва та зайнятості при низьких цінах та дорогому кредиті;

– фаза, у якій перевищується рівень докризового виробництва, відбувається стрімке зростання цін, доходів домогосподарств і прибутків підприємців на тлі загострення конкуренції за виробничі ресурси.

50. Основні показники, що характеризують загальний стан економіки, це:

– валовий внутрішній продукт (ВВП);

– валовий національний дохід (ВНД);

– сукупна пропозиція;

– сукупний попит.

51. Безробіття – це:

– економічне явище, пов'язане з ринком праці;

– стан економіки;

– економічно активне населення.

52. Економічно активне населення – це:

– робоча сила;

– людський потенціал;

– жителі країни.

53. Інфляція – це:

– макроекономічне явище;

– зростання загального рівня цін;

– порушення відповідності між сукупним попитом та сукупним пропонуванням.

54. Вставте пропущене слово.

Якщо темп інфляції перевищує 10 %, але не переходить 100 % межу, інфляцію називають

55. Вставте пропущене слово.

При темпі інфляції вищому за 100 % виникає

56. Інфляція попиту виникає при порушенні:

– відповідності сукупного попиту та сукупної пропозиції через раптову зміну саме сукупного попиту;

– відповідності сукупного попиту та сукупної пропозиції через раптову зміну саме сукупної пропозиції;

– відповідності сукупного попиту та сукупної пропозиції через раптову зміну саме сукупного попиту та сукупної пропозиції.

57. Інфляція витрат, або шок пропозиції виникає:

– при порушенні відповідності сукупного попиту та сукупної пропозиції через раптове зменшення саме пропозиції;

– при порушенні відповідності сукупного попиту та сукупної пропозиції через раптове збільшення саме пропозиції;

– при порушенні відповідності сукупного попиту та сукупної пропозиції через раптове зменшення саме попиту;

– при порушенні відповідності сукупного попиту та сукупної пропозиції через раптове збільшення саме попиту.

58. Вставте пропущене слово.

Збільшення інфляції на тлі зростання безробіття називають

59. Обмеження ринку виявляються у таких випадках:

– згортання конкуренції та посилення монопольної влади виробників на певних ринках;

– поява екстерналій – побічних зовнішніх ефектів від деяких видів діяльності;

– недовиробництво суспільних благ;

– несправедливий розподіл доходів у суспільстві.

60. Екстерналії – це:

- зовнішні ефекти для третіх осіб;
- треті особи;
- природне явище.

61. Невдачі (обмеження) уряду – це:

- прояв хибної реакції уряду на невдачі ринку з огляду на існуючі суспільні потреби;
- державне регулювання економіки;
- суспільна корисність.

62. Основними цілями фінансового регулювання є:

- досягнення необхідних змін обсягів ВВП;
- повна зайнятість;
- стабільність цін;
- досягнення необхідних змін обсягів ВНД.

63. Державний бюджет – це:

- головний фінансовий документ країни, у якому відображені джерела державних ресурсів (доходи) та напрямки їх використання (видатки);

- джерела державних ресурсів;
- бюджет центральних органів державної влади.

64. Стійкість національних грошей – це:

- стабільний рівень цін і стабільний курс національної валюти;
- гарантована та передбачувана купівельна спроможність;
- фіксований споживчий кошик.

65. Вставте пропущене слово.

Основним чинником попиту на гроші є обсяг

66. Попит на гроші формують:

- підприємці;
- держава;
- джерела державних ресурсів;
- домашні господарства.

67. Світове господарство – це:

– система взаємопов'язаних національних економік, між якими сформувалися міцні і тривалі економічні відносини;

– головний фінансовий документ країни;

– державне регулювання економіки.

68. Економічна інтеграція – це:

– зближення і об'єднання національних економік;

– інтеграційні процеси;

– основа світового господарства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Аксьонова О. В. Методика викладання економічних дисциплін: Навч. посіб. К. : КНЕУ, 2006. 708 с.
2. Базилевич В. Д., Базилевич В. Д. Ринкова економіка: основні поняття і категорії: навч. посіб. К. : Знання, 2008. 263 с.
3. Балягіна І. А., Богорад М. А., Ковальчук Г. О. Методика викладання економіки: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. К. : КНЕУ, 2003. 341 с.
4. Борщевський В., Давиденко Ю., Клапгам Р., Магас В., Мокій А., Ломанн М., Олійник О. Соціальна ринкова економіка: основні орієнтири для України. К., 2003. 119 с.
5. Булавіна О. А., Балягіна І. А., Богорад М. А. Методика викладання економіки. Збірник кейсів, ситуативних вправ та розвиваючих завдань: навч. посіб. К. : КНЕУ, 2010. 300 с.
6. Вілкул Ю. Г. Ринкова економіка і держава (макроекономічний аспект): Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Кривий Ріг : Мінерал, 2003. 542 с.
7. Грицуленко С. І., Потапова-Сінько Н. Ю., Гарбера К. М. Методика викладання економічних дисциплін: навч. посіб. Одеса: ОНАЗ ім. О. С. Попова, 2012. 224 с.
8. Економічна теорія: підручник / за ред. В. М. Тарасевича. К. : Центр навчальної літератури, 2006. 784 с.
9. Економічна теорія: політекономія: підручник / за ред. В. Д. Базилевича. К. : Знання, 2014. 710 с.
10. Економічна теорія: політекономія: практикум: навч. посіб. / за ред. В. Д. Базилевича. К. : Знання, 2010. 494 с.
11. Єщенко П. С. Економіка для всіх. К. : Вища школа, 2009. 478 с.
12. Тимченко І. Є., Крупська Л. П., Латер Ю. С., Чорна Т. І., Ящишина І. В. Збірник різнорівневих завдань для державної підсумкової

- атестації з економіки. Кам'янець-Подільський : Абетка-НОВА, 2003. 136 с.
13. Ковальова К. І., Ковальов В. В. Методика викладання економіки в школі: навч. посіб. К. : Видавництво Ліра-К, 2012. 184 с.
14. Ковальчук Г. О. Економіка родини: Навч. посібник. К. : КНЕУ, 2002.
15. Ковальчук Г. О. Активізація навчання в економічній освіті. Навчальний посібник. Київ : КНЕУ, 1999. 128 с.
16. Крупська Л. П., Тимченко І. Є., Чорна Т. І. Економіка. Підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти. (Профільний рівень). Харків : Ранок, 2018. 240 с.
17. Крупська Л. П., Тимченко І. Є., Чорна Т. І. Економіка. Підручник для 11 класу закладів загальної середньої освіти. (Профільний рівень). Харків : Ранок, 2019.
18. Найдьонов І. М. Викладання фінансово-економічних дисциплін: методика, технологія, управління: навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2014. 432 с.
19. Пасічник Н. О. Методика навчання основ економіки: Навчально-методичний посібник. Кіровоград : Імекс, 2008. 112 с.
20. Потапова А. Г. Основи економічних знань у новій українській школі. Навчальний посібник. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2022. 57 с.
21. Потапова А. Г. Основи економічних знань у новій українській школі. Курс лекцій. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2022. 259 с.
22. Радіонова І. Ф., Кравченко І. С., Радченко В. В. Загальна економіка: підручник для 10 (11) класів середніх загальноосвітніх закладів / за ред. І. Ф. Радіонової. 5-те вид., доп., перероб. і виправлене. Кам'янець-Подільський : Абетка-Нова, 2007. 368 с.
231. Радіонова І. Ф., Радченко В. В. Економіка (профільний рівень). Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2010. 208 с.

Допоміжна

1. Булавенко С. Застосування методики критичного мислення на

уроках економіки. *Географія та основи економіки в школі*. 2004. № 1. С. 17–19.

2. Горленко Г. О. Методичний посібник для вчителя до Збірника задач з економіки. Вид. 2-е. Кам'янець-Подільський : Абетка Нова, 2003. 116 с.

3. Горленко Г. О. Практикум з економіки для 10–11 класів. Кам'янець-Подільський : Абетка Нова, 2005.

4. Горленко Г. О. Збірник задач з економіки: Навчальний посібник для учнів 10–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів з поглибленим вивченням економіки. Кам'янець-Подільський : Абетка Нова, 2002. 168 с.

5. Димарчук Т. В. Застосування інтерактивних методів при вивченні економіки. *Економіка в школах України*. 2006. № 11. С. 19–22.

6. Квартіна Б. О. Розвиток життєвої компетентності на уроках з основ економіки. *Економіка в школах України*. 2007. № 10. С. 10.

7. Махотін Д. А. Інтерактивне навчання на уроках економіки. *Економіка в школах України*. 2008. № 7. С. 30–32.

8. Політило М. Ф. Використання інформаційних схем на уроках економіки. *Економіка в школах України*. 2006. С. 9–12.

9. Потапова А. Г. Економічний потенціал регіонів України. Підручник. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2022. 415 с.

10. Потапова А. Г. Агробізнес: практикум. Навч. посібн. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2021. 112 с.

11. Потапова А. Г. Інклюзивна освіта у Волинській області. Реформа освіти в Україні. *Інформаційно-аналітичне забезпечення* : збірник тез доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції (наукове електронне видання), 15 жовтня 2020 р. Київ : ДНУ «Інститут освітньої аналітики», 2020. С. 99–102.

12. Потапова А., Дмитроца І. Формування стратегії сталого розвитку Волинської області. *Суспільно-географічні чинники розвитку регіонів* :

матеріали V Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конференції (м. Луцьк, 8–9 квітня 2021 р.) / за ред. Ю. М. Барського, С. О. Пугача. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2021. С. 50–53.

13. Потапова А., Герасимук В. Ресурсно-інвестиційна привабливість Любешівської об'єднаної територіальної громади. *Суспільно-географічні чинники розвитку регіонів* : матеріали V Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конференції (м. Луцьк, 8–9 квітня 2021 р.) / за ред. Ю. М. Барського, С. О. Пугача. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2021. С. 48–50.

14. Потапова А. Г., Краснопольська Н. В., Барський Ю. М. Модернізація освітнього комплексу Волинської області : монографія. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2020. 118 с.

15. Потапова А. Г. Бізнес-планування: навчальний посібник. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2020. 113 с.

16. Потапова А., Заватіна О. Інклюзивна освіта в Україні: результати впровадження. *Суспільно-географічні чинники розвитку регіонів* : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конференції (м. Луцьк, 9–10 квітня 2020 р.). Луцьк, 2020. С. 134–135.

17. Сухова О. С. Навчання на уроках економіки? Легке, цікаве, успішне! *Економіка в школах України*. 2008. № 1. С. 15–21.

18. Alla Potapova, Taras Pohrebskyi, Gennadii Golub, Valentyna Golub, Svitlana Hlushko. Regional features of school education in Ukraine (Cechy regionalne edukacji szkolnej na Ukrainie; Региональные особенности школьного образования в Украине). *Acta Geographica Silesiana*. № 15/4 (44). Sosnowiec : WNoZ UŚ, 2021. S. 29–36. ISSN 1897–5100.

19. Alla Potapova, Taras Pohrebskyi, Gennadii Golub, Svitlana Hlushko. The scientific potential of Volyn Region (Potencjał naukowy obwodu wołyńskiego; Научный потенциал Волынской области). *Acta Geographica Silesiana*. № 15/2 (42). Sosnowiec : Instytut Nauk o Ziemi Uniwersytetu Śląskiego, 2021. С. 27–32.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Газета «Бізнес». URL: www.business.kiev.ua.
2. Державна податкова адміністрація. URL: www.sta.gov.ua.
3. Державний комітет статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua.
4. Діловий центр України. URL: [www. bc. kiev.ua. / index.html](http://www.bc.kiev.ua/index.html).
5. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій.
URL: www.ieg.kiev.ua.
6. ЛігаБізнес. URL: [www. business. liga.net](http://www.business.liga.net).
7. Міжнародний валютний фонд. URL: www.imf.org.
8. Міжнародний інститут порівняльного аналізу. URL:
www.icaei.org.ua.
9. Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції
України. URL: www.me.kmu.gov.ua.
10. Міністерство фінансів України. URL: www.minfin.gov.ua.
11. Національний банк України. URL: www.bank.gov.ua.
12. Організація з економічного співробітництва і розвитку. URL:
www.oecd.org.
13. Світова організація торгівлі. URL: www.wto.org.
14. Статистика по Європі. URL: www.europa.eu.int/comm/eurostat.
15. Міністерство освіти і науки України. URL: www.mon.gov.ua.
16. Інститут модернізації змісту освіти. URL: <https://imzo.gov.ua>.
17. Державна служба статистики України. URL:
<http://www.ukrstat.gov.ua/>
18. Юхимович Оксана Антонівна Методичні розробки. Ігри та
конкурси. URL: <http://www.digestnvk10.org.ua/index.php?id=1&sid=7&lan=>
19. Курс «Фінансова грамотність». URL: [https://imzo.gov.ua/kurs-](https://imzo.gov.ua/kurs-finansovagramotnist/anonsi-12-ta-novini)
[finansovagramotnist/anonsi-12 ta-novini](https://imzo.gov.ua/kurs-finansovagramotnist/anonsi-12-ta-novini).

Навчально-методичне видання

Потапова Алла Геннадіївна

Основи економіки

Навчальний посібник

Друкується в авторській редакції

Підписано до друку 23.10.2023 формат 60×84/16

Ум. друк. арк. 16,25. Зам. № 506. Тираж 100

Папір офсетний. Гарнітура Times. Друк офсетний. Друк ПП Іванюк В. П.

43021, м. Луцьк, вул. Винниченка, 65

Свідоцтво Держкомінформу України

ВЛн № 31 від 04.02.2004 р.